

Victor NEUMANN

„Athénée Palace Hotel” sau despre controversata fizionomie a lumii dintre Orient și Occident

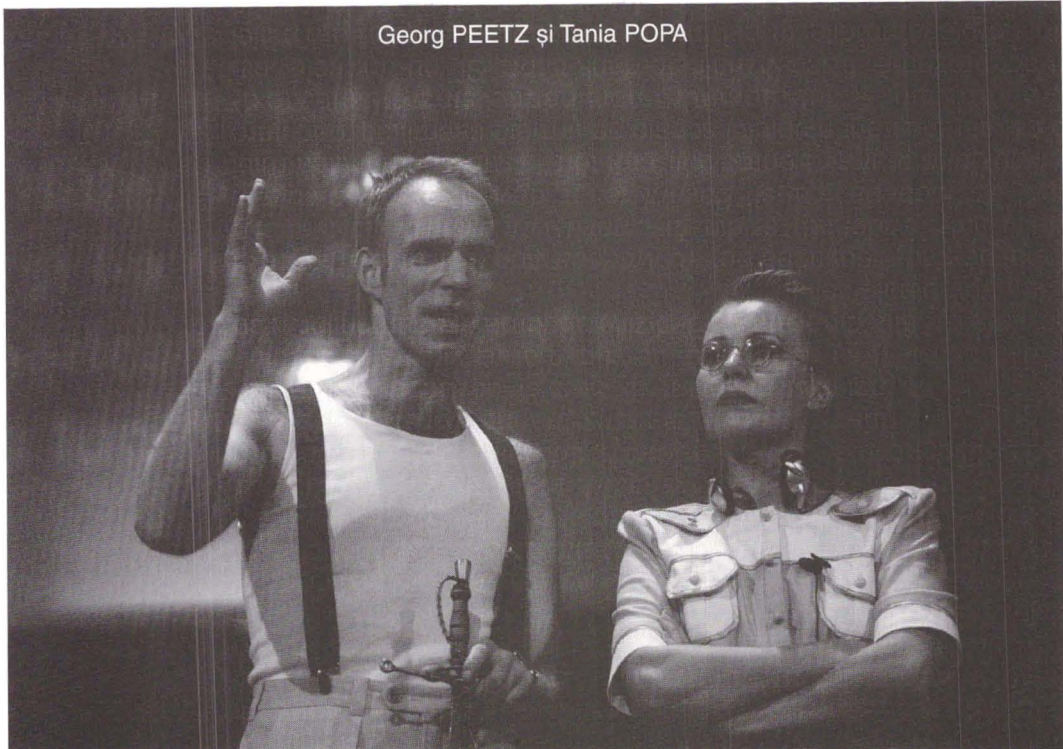
Arareori mi-a fost dat să citesc o piesă de teatru cu atât de multe idei și mesaje admirabil formulate. Scrisă de **Alexander Hausvater** și **Robert Șerban** și inspirată de romanul-reportaj al contesei Rosie Waldeck, **Athénée Palace Hotel** este o piesă ce invocă Bucureștiul de ieri și dintotdeauna, semnificațiile multiple ale spiritului balcanic, precum și atracția ce acesta o exercită asupra oaspeților săi. Este vorba de un fragment dintr-un trecut ce se petrece la răscruce de drumuri și de timpuri, de limbi, de culturi și civilizații. Piesa readuce în actualitate oameni și fapte despre care avem informații trunchiate ori pe care mulți dintre noi nu ne-am ostenit să le cunoaștem. Ea sugerează ambivalențele de tot felul din care România își trage cele mai frumoase, dar și cele mai dureroase dintre particularitățile sale.

Ceea ce descoperim din lectura piesei *Athénée Palace Hotel* este o identitate dinamică, asumînd ori emițînd seturi de valori diverse. Văzută dintr-o perspectivă artistică, ea face o notă distinctă în cultura română prin aceea că invocă trecutul apropiat, eliberată fiind de tentația ideologilor; face trimitere la o istorie care abia acum începe să devină accesibilă și care își caută de multă vreme exploratorii și comentatorii credibili. Dintotdeauna artistul a intuit mai devreme adevărul, descriînd ori doar semnalînd necunoscutele timpului trecut sau ale aceleia viitor. *Athénée Palace Hotel* vine în întâmpinarea unui public ce nu e informat asupra tragediilor istoriei proprii și nici asupra importantelor moșteniri ce le-ar putea valorifica. Tocmai de aceea, piesa face posibil un spectacol unic în felul său, chiar unul emblematic pentru înțelegerea fațetelor României; spectacol pus în scenă de Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara, în regia lui Alexander Hausvater.

Trăind ori narînd viețile lor, observînd cu luciditate, fantazînd ori complotînd în legătură cu războiul, personajele lui Alexander Hausvater și Robert Șerban pun în discuție perversitatea politicii de ieri și de astăzi, starea de spirit a unei națiuni într-un moment în care îi este amenințată existența. Ele subliniază partea bună a culturii locului, dar și răul generat de excesive compromisuri; descriu momentele de mare tensiune politică și socială de la sfârșitul perioadei interbelice și arată ce fel de simboluri prevalau în capitala României într-un ceas de cumpănă. Diversitatea comportamentală a oamenilor ce populasera atunci hotelul bucureștean ni se adresează printr-o mulțime de limbi, indicînd ultima secundă de viață a cosmopolitismului românesc și european. Desfrînate ori nu, personajele stimulează imaginațiile și lasă loc speculațiilor despre viitor.

Avînd ca referință cartea lui Rosie Waldeck – jurnalista americană de origine evreo-germană va deveni personajul principal al piesei lui Alexander Hausvater și Robert Șerban –, *Athénée Palace Hotel* reface traseul complicat al modelelor umane ale României, suprapunînd desfășurări de evenimente, acțiuni ale figurilor celebre, decizii politice. Multe au avut consecințe grave asupra fizionomiei Europei de Est și de Sud-Est pentru o lungă durată. Chiar dacă totul se întîmplă într-o singură zi, *Athénée Palace Hotel* repune inteligent în discuție mulțimea de

Georg PEETZ și Tania POPA



probleme generată de poziția geografică și de configurația statului român așa cum fusese ea trasată după Primul Război Mondial. În realitate, România și-a văzut atunci amenințată integritatea din trei direcții: Uniunea Sovietică, Bulgaria și Ungaria. Fiind o piesă de idei, intenția autorilor a fost evidențierea unor dialoguri și imagini care au concurat la geneza politicilor extremiste.

Spre deosebire de cartea contesei Waldeck, unde descrierea urmărește pas cu pas fragmentul de istorie politică românească în context internațional desfășurat între iunie 1940 și ianuarie 1941, piesa lui Alexander Hausvater și Robert Șerban suprapune faptele spre a da consistență spectacolului vieții și al morții. Ea stăruie astfel asupra multiplelor tipologii umane ce populează scena publică, asupra ideologiilor ce se concurează fără scrupule și a intențiilor serviciilor secrete occidentale ce își aleseseră drept loc de confruntare și experimentare Balcanii și, în mod deosebit, Bucureștiul. Într-un asemenea context se întâlnesc: un diplomat german (Joachim Neustadt), un secretar de stat în guvernul României (Corneliu Grigorescu), un ofițer SS (Heiner Müller), un om de afaceri englez (Sir Tester), o prințesă româncă (Alexandrina), un profesor de chimie francez (Thierry), un reporter german (Edith van Coller), o cântăreață de operă (Renata Totti) și o jurnalistă (Rosie W. Greaf, contesa Waldeck).

Personajele devin reperele convingătoare ale unui timp al crizelor identitare profunde, ocazie în care acestea își dezvăluie caracterul. Trimiteri directe sau indirecte îl au în vedere mai ales pe Carol al II-lea și politicile sale ambigue. Ele vorbesc de francofonia culturii române și de o admirație continuă a Franței de către români. Ceea ce este doar parțial adevărat¹. Piesa invocă limitele regelui Carol al II-lea, văzîndu-l ca principal vinovat al ascensiunii și recunoașterii legionarilor în România celei de-a doua jumătăți a anilor '30. În acest scop, autorii dezvăluie

primatul jocurilor de culise, superficialitatea politică a camarilei regale, servilismul figurilor de prim-plan prost alese în gestionarea problemelor statului. Ies în evidență aventurierii, speculanții, corupții ce dețineau „o bucățică de putere“.

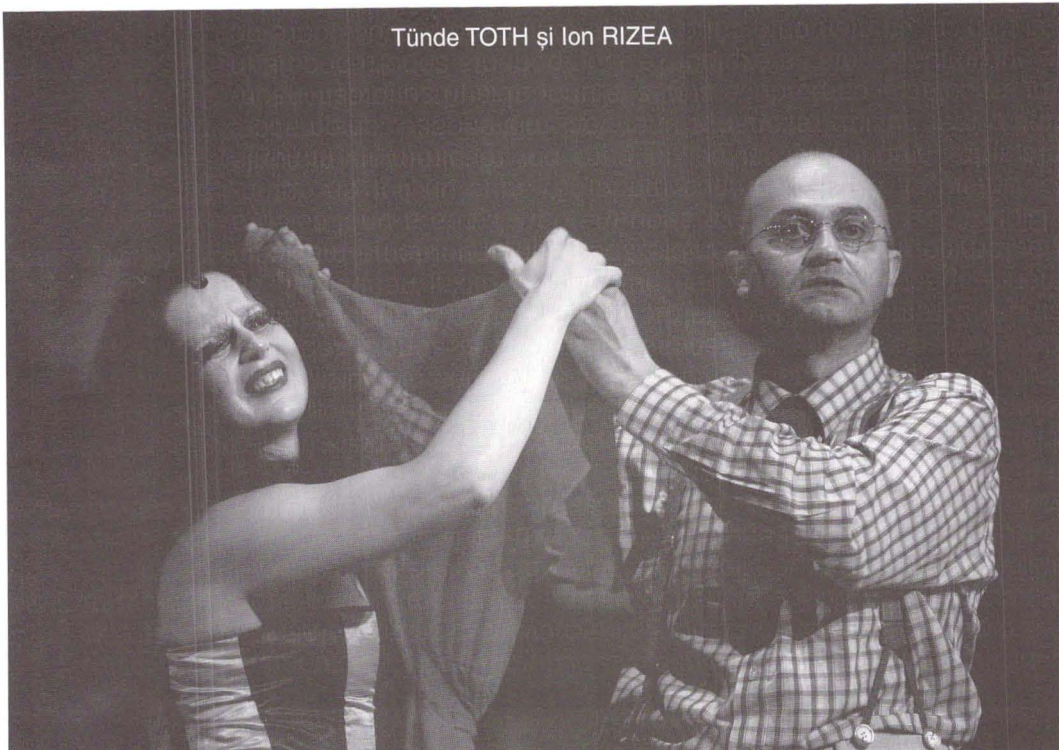
În realitate, istoria anilor '40 este cu mult mai complexă decât ne lasă piesa să întrevădem. Cât privește pe Carol al II-lea, dincolo de prestațiile sale lamentabile și de orientarea sa politică, de autoritarismul ori pornirile sale dictatoriale ce au pregătit terenul extremei drepte, el nu este nici unica și, în nici un caz, suprema emblemă a răului politic românesc din anii interbelici sau de la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Supralicitarea figurii sale ca una complet negativă este îndatorată legendelor românești, în cazul de față percepției contesei Waldeck. În general însă, descrierile unor istorici occidentali de ocazie, mai puțin familiarizați cu politicile din Balcani sau lipsiți de informațiile necesare privind politicile externe românești, au făcut posibilă multiplicarea miturilor în legătură cu amintitul personaj pitoresc și complicat al familiei regale. Ceea ce s-a analizat mai puțin în cazul crizelor românești interbelice este faptul că strategiile politice românești fuseseră cel puțin la fel de îndatorate puternicei familii Brătianu. Inclusiv în anii '30–'40. Adesea pecetea reprezentanților acestei familii a fost una cheie, surclasând dispozițiile ori strategiile casei regale.

Având o înțelegere excelentă a problematicii omului – aproape inexistentă în tratatele ori monografiile istorice despre România interbelică – piesa recurge la marcarea contrastelor sociale. E aproape o sugestie de metodă, potrivit căreia înțelegem că în absența istoriei sociale nu vom accede nicicând la o istorie politică. Autorii o fac atât pentru decodarea unui trecut ignorat în bună măsură ori acoperit de succesive propagande naționaliste, cât și pentru a stimula o perspectivă culturală bazată pe cunoașterea nefardată a trecutului. *Athénée Palace Hotel* introduce o subtilă critică a elitelor ce ignoră, cu voie sau fără voie, rezolvarea binelui de obște.

O rapidă și uluitoare derulare a faptelor a generat luări de poziție contradictorii și a condus la decizii cu grave consecințe pentru națiunea română. Atmosfera din piesă este una a Bucureștilor anilor '40, iar ceea ce se petrece în cel mai luxos și mai celebru hotel al capitalei României, din acea vreme, în *Athénée Palace*, pare una desprinsă dintr-un tablou de epocă. De aici, șansa extraordinară a lui Hausvater de a imagina și a regiza un segment de istorie într-o manieră care să lase cititorului-spectatorului libertatea de a reface traseul evoluției sale și al propriei colectivități. Este aici o intervenție problematizantă, o atragere spre zona fierbinte a trecutului din care pot fi deslușite atât rezistența românească în vremuri furtunoase, cât și gafele monumentale ale elitelor plătite scump de o majoritate mută și în vremea fascismului și în aceea comunismului.

Totul e posibil într-un hotel de lux, într-un hotel-palat, într-un loc devenit emblematic pentru trecutul și prezentul României, simbol situat pe cea mai celebră arteră a Balcaniei. Textul invocă un număr impresionant de evenimente și fapte istorice locale și universale ce se petrec în vara anului 1940, arătând ce era și ce este memorabil într-o Românie a interferențelor și a identităților multiple. Dar și ce este illogic, inexplicabil și profund tragic. O zi a anului 1940 petrecută la *Athénée Palace* – ziua căderii Parisului sub Reich-ul nazist – devine de două ori extraordinară: prin ceea ce se petrece în Piața Palatului și prin ceea ce se petrece în Hotelul-Palat. În ambele ipostaze citim tragedia României cu refugiații săi din fața morții, ororile războiului, aroganța elitelor politice și culturale. Piesa recrează farmecul dialogurilor și gesturilor personajelor, iar jocul oaspeților și al personalului hotelului dau seamă de parfumul balurilor de altădată, dar și despre ce anume presupune supraviețuirea în timpul regimurilor absurde ce atunci deveniseră dominante în întreaga Europă continentală. Respectiv, ce fel de valori intelectuale sunt asimilate de mediile sociale și cum ajung ele să creeze un mod de a fi.

Tünde TOTH și Ion RIZEA



Autorii invocă frânturi de ideologii provenind din gândirea totalitară. O fac cu bună știință, într-un registru artistic original și cu farmecul acelor ce caută să înțeleagă fizionomiile unui timp și ale unui spațiu, fără a polemiza cu trecutul. Textul piesei are darul de a vorbi cu mijloacele artei teatrale despre psihologia și personalitatea românilor, despre diversitatea influențelor europene în cultura română, limbile locului și speranțele ce se întrevăd în practicile multiculturale și interculturale. Creatori străluciți, cu un bagaj de informații impresionant, aruncând idei noi asupra istoriei, Alexander Hausvater și Robert Șerban au construit în *Athénée Palace Hotel* un text original, dedicat artei spectacolului. Ei se întrec astfel în a identifica cele mai subtile trăsături ale universului uman ce popula România anilor războiului și în a descoperi straturile de mărturie și moșteniri încifrate în măștile Athénée Palace-ului. Pornind de la așa un text, spectacolul în regia lui Hausvater jucat de trupa Teatrului Național din Timișoara are toate șansele de a deveni o referință de vârf a artei românești contemporane.

¹ Asupra influențelor culturale franceze și germane în geneza și evoluția identității naționale românești vezi volumul Victor Neumann, *Neam, Popor sau Națiune? Despre identitățile politice europene*, Ediția a II-a, Editura Curtea Veche, București, 2005.

Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara – Athénée Palace Hotel după R.G. Waldeck. Scenariu: Alexander Hausvater și Robert Șerban. Un spectacol de Alexander Hausvater. Scenografia: Guido Tondino. Costume: Stela Verebceanu. Muzica: Dan Simion. Coregrafia: Mălina Andrei. Light design: Lucian Moga. Cu: Tania Popa/Daniela Bostan, Luminița Tulgara, Ion Rizea, Doru Iosif/Cristian Szekereș, Damian Oancea, Georg Peetz, Colin Buzoianu, Tünde Toth, Mihaela Murgu, Oana Rusu, László Péter, Traian Buzoianu, Cătălin Ursu, Benone Viziteu, Victor Manovici, Sabin Bijan, Ana Maria Pandele, Eugen Jebeleanu. Data premierei: 16 septembrie 2006.